
Leessleutel bij
'Een pastoraal voor het leven'

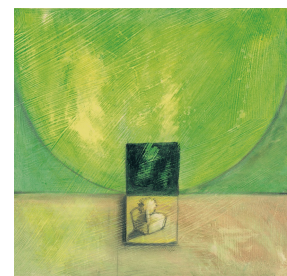
André Fossion

Overgenomen uit: LOOTS, C., SCHAUMONT, C., (Red.), *Vandaag pastoraal integreren in het opvoedingswerk. Perspectieven & uitdagingen*, Oud-Heverlee, Don Bosco Vorming & Animatie, 2007, p. 93-115.

Bij wijze van inleiding

Met deze leessleutel willen we je een hulpmiddel geven bij het lezen en verwerken van dit artikel. De vragen volgen de opbouw van de tekst en nodigen je uit om stil te staan bij de inhoud en de link te leggen met de eigen concrete praktijk. Niet alle vragen moeten aan bod komen en het is goed op voorhand te reflecteren over de selectie die je wil maken. De nummering verwijst naar de overeenkomstige pagina's van het oorspronkelijke artikel in het jaarboek 'Vandaag pastoraal integreren in het opvoedingswerk'.

**samen
DON BOSCO
zijn plaats
geven**

Waarom deze tekst lezen?

In zijn bijdrage pleit André Fossion voor een paradigmawissel in de pastorale. De klassieke pastorale aanpak moet losgelaten worden voor een maieutische aanpak (*pastorale d'engendrement*). Zijn artikel is opgebouwd rond de krachtige metafoor van een door een orkaan verwoest landschap waar onverwacht en spontaan nieuw leven blijkt op te bloeien. Welke ingesteldheid en attitudes dit van de pastorale werkers vraagt, wordt in een tiental aanbevelingen uitgewerkt. De vragen dagen je uit om op zoek te gaan naar je eigen positie en religieus aanvoelen in dit hele gebeuren.

Leessleutel

Crisis in het overdragen van geloof (p. 94-97)

André Fossion stelt: 'We weten dat een wereld verdwijnt en een andere eraan komt. Uiteraard deelt het christendom in die transformatie. Een bepaalde gestalte van het christendom maakt een felle crisis door, maar dit is niet het einde van het christelijk geloof. Ook dat is in heropbouw en wordt hertekend. Vanuit dat standpunt bevinden we ons in een niet altijd aangename maar wel boeiende 'middenpositie' tussen twee uitersten, tussen wat sterft en wat geboren wordt.'

- Hoe beleef jij het feit van deze 'middenpositie' te moeten innemen?

We leven in een geseclariseerde samenleving, wordt vaak gezegd.

- Waaraan voel jij dit het sterkst? Illustreer.

Vandaag maken we een tweede fase van de secularisatie mee: de secularisatie van het privéleven.

- Kan je illustreren hoe deze secularisatie zich ook in jouw leven voltrekt?

De sociologe Daniëlle Hervieu-Léger spreekt over een 'exculturatie' van het christendom waarbij de 'uit de godsdienst weggetrokken' maatschappij zelfs de sporen die deze godsdienst in de cultuur achtergelaten heeft, verwijdert.

- Illustreer.

Een tijd van geboorte: de komst van een nieuw christendom (p. 97-98)

- Wat zou de auteur bedoelen met een uitspraak als 'de crisis is een genadetijd, een moment van schepping en geboorte dat verrassingen kan inhouden'?

André Fossion wijst erop dat de huidige wereld via de cultuurcrisis die ze doorworstelt, beloftevolle hulpbronnen in zich draagt.

- Welke hulpbronnen onderscheid jij?
- Is elke cultuur evangeliseerbaar? Verklaar je antwoord.

Een maieutische pastoraal (p. 98)

De auteur onderscheidt twee soorten pastoraal. Enerzijds een sturende pastoraal die het principe van de maakbaarheid hanteert en tracht vanuit haar eigen krachten en inzichten de kerk en de wereld vorm te geven. Anderzijds een maieutische pastoraal die luistert naar de aanwezige aspiraties en zich ten dienste stelt van het nieuwe leven dat ontstaat. In functie daarvan is dit pastoraal handelen bereid zijn greep los te laten en niet langer te sturen.

- Kan je een voorbeeld geven van beide modellen?
- Bij welke vorm van pastoraal: een sturende of een maieutische voel jij je thuis? Verklaar.

Het bos heraanplanten na de storm: een parabel voor onze tijd (p. 98)

- Wat roept de parabel over de herbebossing na de orkaan Lothar bij je op?

Door het domein van geloof en pastoraal heeft binnen het Vlaamse kerklandschap ook een storm gewoed.

- Herken je dit in de Vlaamse kerk in het algemeen?
- Herken je dit ook binnen je eigen werkcontext? Kan je dit concreet benoemen?
- Hoe zie jij pastoraal geëngageerde mensen op deze storm reageren? Hoe gaan ze er mee om?
- Hoe reageer jij hierop? Welk gevoel roept dit op?
- Als je kijkt naar de pastorale werking in je werkcontext, hoe belangrijk is de plaats van planning en organisatie daarin? Wat levert dit op? Wat doorkruist de planning?
- Welke nieuwe 'plantjes' (dynamiek, initiatieven, ideeën...) zie je in de Vlaamse kerk?
- Welke zie je in je eigen werkcontext? Krijgt dit nieuwe leven voldoende ruimte en kansen? Hoe kan dit ondersteund worden?

Van de boswachters wordt een hele omslag gevraagd op vlak van aanpak en mentaliteit. Ook wij staan voor deze uitdaging.

- Wat roept dit bij jou op? Wat trekt je aan? Waar huiver je voor?

Een sturende pastoraal die het principe van de maakbaarheid hanteert (p. 101)

Een sturende pastoraal vind je zowel bij hen die uit nostalgie willen herstellen wat er vroeger was als bij hen die vooruitgangsgezind willen bouwen aan een nieuwe kerk.

- Geef een voorbeeld van beide.

Een maieutische pastoraal: de begeleiding van wat geboren wordt (p. 101-103)

Een maieutische pastoraal aanvaardt dat bepaalde uitdrukkingen van geloof die hun tijd en verdiensten hadden, verdwijnen om plaats te maken voor andere uitdrukkingen.

- Welke elementen uit de geloofstraditie heb jij al los gelaten?

‘Kansen geven aan het onuitgegevene, rekenen op factoren die wij niet meester zijn en vertrouwen schenken aan krachten die de onze niet zijn’ is een basishouding voor de maieutische pastoraal.

- Hoe ‘goed’ ben jij in een dergelijke opstelling?

‘De overdracht van het geloof behoort vanuit dit oogpunt niet tot de orde van de reproductie of het klonen. Ze behoort altijd tot de orde van de ‘advent’ (wat op ons afkomt).’

- Wat kan jouw rol dan nog zijn?
- Wat versta jij onder de uitspraak dat ‘de mens ‘godbekwaam’ is’?
- Als we onze pastorale praktijk bekijken en toetsen aan de idee van André Fossion dat pastoraal moet werken aan voorwaarden (de rest is een kwestie van genade en vrijheid) wat valt dan op?
- Welke aanknopingspunten vind je in de Schrift in verband met een maieutische pastoraal?

Zelf eerst het evangelie ontvangen (p. 104)

De eerste vraag voor de evangelieverkondiger is niet ‘hoe zal ik het evangelie verkondigen?’, maar ‘Wat zegt het evangelie mij vandaag?’

- Wat zegt het evangelie jou vandaag?

Op weg gaan naar waar de verrezen Christus zich bevindt (p. 105-106)

‘Pastoraal en evangelisatie veronderstellen een radicale perspectiefwissel. Wij bezitten Christus niet als een object dat we meedragen, waarover we macht hebben en dat we aan anderen die het niet bezitten, moeten overdragen. Om bij Hem aan te sluiten, moeten we uit onszelf treden, onze eigen plek achterlaten en naar de ander gaan, het Galilea van de heidenen, waar Hij ons voorgaat.’

- Wat roept dit citaat bij je op?

‘Waar wij ook komen, wij worden altijd voorafgegaan door de Geest van Christus. Wij brengen de anderen niet wat zij nog niet hebben, maar wij sluiten ons bij hen aan om samen de sporen van de verrezen Christus die reeds daar is, te ontdekken. Het geloof is een gaandeweg herkennen van wat reeds in het verborgene gegeven is.’

- Kan je dit illustreren?

‘De Geest van Christus gaat ons altijd voor. Vanuit dat gezichtspunt moeten wij ons altijd laten evangeliseren door degenen die wij willen evangeliseren. Heel de kunst van het verkondigen van het evangelie bestaat er dus in dit herkennen te bevorderen, het Rijk

Gods te onderscheiden en met de vinger aan te wijzen in personen en situaties, zelfs daar waar men er zich het minst aan verwacht.'

- Hebben jongeren je op gelovig vlak ooit al eens een stap verder gebracht?

Zich toevertrouwen aan de gastvrijheid van de ander (p. 106-107)

- Waarom pleit André Fossion, conform het evangelie, de logica om te keren: er niet naar streven de ander bij ons te verwelkomen maar zich te riskeren aan de gastvrijheid van de ander, vertrouwend op zijn kwaliteiten?

'Dit evangelisch perspectief ontslaat ons niet van de vereiste zelf gastvrijheid te betonen. Maar dit gebeurt dan in wederkerigheid, waar eenieder geeft en ontvangt. De ontvangen gastvrijheid roept immers de geschonken gastvrijheid op.'

- Kan je dit illustreren vanuit je pastorale praxis.

Menswaardigheid en verbondenheid: de eigen bijdrage van het geloof (p. 107-108)

'Het evangelie begint met de opdracht menswaardigheid te laten groeien, geweld los te laten en je te verbinden met anderen. De christelijke school heeft in dat opzicht een primordiale taak: in naam van het evangelie menswaardigheid te brengen en onder de mensen banden te smeden van verbondenheid, wederzijdse erkenning, onvoorwaardelijke welwillendheid tegenover de ander.'

- Kan je voorbeelden geven van hoe dit in jouw werkcontext gebeurt?

'Werken aan menswaardigheid/verbondenheid is een doel op zich. Het is geen pastorale strategie om het evangelie te verkondigen. Maar bij wijze van surplus biedt zij wel een vruchtbare voedingsbodem voor de evangelisering juist vanwege dit klimaat van verbondenheid en de afwezigheid van de wil anderen te overheersen.'

- Ben je het met deze uitspraak eens? Verklaar.

André Fossion stelt dat 'evangelieverkondiging zelf ook weer een doel op zich is, onafhankelijk van het antwoord dat er op volgt. Evangelisatie heeft op zichzelf reeds zin.'

- Welke zin geef jij aan de evangelieverkondiging?

'Evangelieverkondiging op zich is een daad van naastenliefde.'

- Hoe versta jij deze uitspraak en ben je het daar mee eens?

De 'prediking van Jezus' en de 'prediking over Jezus' onderscheiden en articuleren (p. 108-109)

- Zie jij een band tussen de prediking van Jezus en de latere prediking over Jezus? Verklaar.

Bevrijdenden godsbeelden

- Wat zou jij antwoorden op een vraag naar jouw godsbeeld? Is je godsbeeld in de loop van de jaren gewijzigd? Verklaar.

'De maieutische pastoraal vereist het geduldig werken aan voorstellingen die God evenzeer eren als de mens. Want beiden gaan samen: een god die de mens manipuleert is een valse god. Het is in het uitmunten in menselijkheid dat de waarheid van God zich manifesteert.'

- Ben je het met deze stelling eens? Wat betekent dit voor jouw godsbeeld?

De herinnering voeden, het debat animeren, de vrijheid om het geloof op een persoonlijke manier te integreren, bevorderen (p. 110-111)

André Fossion kent drie voornamelijk taken toe aan de pastoraal. De eerste taak is het onderhouden, het voeden van de herinnering aan de christelijke traditie op het publieke forum. In dit verband speelt de school een onvervangbare rol, aldus de auteur.

- Hoe versta je deze opdracht voor de school? Kan je een voorbeeld van good practice geven?
- Wat versta jij onder christelijke traditie?

Pastoraal moet ook het debat rond de herinneringen uit de christelijke traditie animeren, opdat de traditie niet zou verschijnen als een opgelegd blok, maar als een aanwezige bron.

- Wat is hiervoor nodig?

'Na het debat is de derde stap het bevorderen van de vrijheid om het geloof op een persoonlijke manier te integreren. Wat er uitkomt zal misschien niet het volle christelijke geloof zijn. Voor de enen zal dit ferment van de christelijke traditie cultuurvruchten dragen door hen te helpen om zich in de geschiedenis te situeren, haar te overdenken en te beleven. Anderen zullen er een ethische inspiratie uit halen. Nog anderen zullen een eigen geloofsweg gaan binnen de christen gemeenschap.'

- Hoe sta jij tegenover deze verschillende graden van integratie? Wat betekent dit voor de pastorale praxis?

'Het christendom als een zaadje aanbrengen, ook op het publieke forum, betekent niet een waarheid opdringen en evenmin gewetensnormen opleggen. Het biedt iedere mens de mogelijkheid om ten aanzien van dit geloofsaanbod zijn vrijheid uit te oefenen. De vrijheid om zich het geloof al dan niet toe te eigenen, zich er al dan niet aan te inspireren voor de eigen toekomst en voor het handelen in de maatschappij.'

- Welke consequenties heeft dit voor je visie op pastoraal en voor de pastorale praktijk?

'Het is de taak van de pastoraal mensen het mandaat te geven om zelf de regie van hun geloofsleven in handen te nemen, de ander tot 'auteur' en 'acteur' te maken (*autoriser*).'

- Hoe sta je zelf tegenover de opdracht om de regie van je geloofsleven in eigen handen te nemen?

Weerstand aangrijpen als kans (p. 111-112)

- Kan je uit je eigen context een voorbeeld geven van hoe weerstand een kans werd tot inculturatie en assimilatie van het geloof?

- Ten aanzien van welke overgeërfde vorm van christendom is je weerstand het grootste?
- Kan je die weerstand op een positieve manier aangrijpen als een uitdaging om originele vormen te vinden van denken, beleven en vieren die het christendom opnieuw aantrekkelijk maken?

Onderscheid maken tussen 'geloven met' en 'geloven als' (p. 112-113)

In de optiek om nieuwe vormen van christendom te laten ontstaan is het goed 'geloven met' te onderscheiden van 'geloven als'. Wij geloven vandaag niet meer op dezelfde wijze als onze grootouders, en onze kleinkinderen zullen niet geloven op onze manier. En toch kan ondanks die verschillen een echte verbondenheid in het geloof beleefd worden.

- Welke wegen en kansen zie jij om eenheid en verscheidenheid samen te houden?

In een tijd van veranderingen zoals de onze moeten we ruimte laten voor een 'kerkelijke biodiversiteit', die de aspiraties en de eigenheid van de mensen tot hun recht laat komen en als zodanig het christen worden vergemakkelijkt. Geloofsoverdracht is niet een soort 'klonen' maar vraagt om een persoonlijke creatieve toe-eigening. Vandaar diversiteit maar ook eenheid.

- Hoe sta jij tegenover de idee van een 'kerkelijke biodiversiteit'?
- Welke wegen zie jij om dan toch ook de eenheid te blijven bewaren?

'Overdracht van het geloof is pas mogelijk als het samengaat met het vermogen om het zich op een creatieve manier eigen te maken.'

- Ben je het eens met deze stelling van André Fossion?

Hulp durven vragen en vertrouwen op factoren die men niet beheerst (p. 113-115)

'Geloofsverkondiging wordt vaak opgestart vanuit onze eigen krachten en rijkdommen. In situaties als die van vandaag, is het wezenlijk om naast het inbrengen van het weinige dat men heeft, ook hulp te vragen aan anderen en te vertrouwen op factoren die men niet beheerst.'

- Wat vind jij van deze benadering?

'Vraag en je zult verkrijgen', 'klop en men zal voor je open doen.' Zo moeten wij ons ook in onze evangelische zending durven richten tot iemand anders om hulp en raad te vragen, en dat niet alleen binnen de christen gemeenschap maar ook erbuiten. Die hulp kan materieel zijn, technisch, cultureel, artistiek. Men kan mensen vinden, groepen en verenigingen die, hoewel ze niet behoren tot onze christen gemeenschap, bereid zijn om, in een geest van welwillendheid en ondersteuning van al wat solidair bijdraagt tot onze mensheid, de vitaliteit van de christelijke traditie in de maatschappij te bevorderen.'

- Welke kansen dienen zich aan als je deze benadering met de PAG ernstig neemt?

'Vraag en je zult verkrijgen.'

- Vertrouw je in je pastoraal werk ook op de werking van Gods Geest?